

A TANULÓI EREDMÉNYESSÉG NEMI KÜLÖNBSÉGEI KÖZÉP- ÉS FELSŐFOKON EGY HATÁRMENTI RÉGIÓBAN

Fényes Hajnalka

DE Szociológia és Szociálpolitika Tanszék

Kulcsszavak: közép- és felsőfokú tanulói eredményesség, nemi különbségek, határmenti régió

Az iskolai eredményesség mérésében nincs konszenzus, különösen a felsőfokú eredményességet tekintve. Az előadásban a tanulói eredményességet mérjük közép- és felsőfokon (mely az iskolai eredményesség része), illetve annak nemi különbségeit állítjuk középpontba. Vizsgálatunkban egyelőre nem érvényesítjük a hozzáadott érték szemléletet, bár többváltozós módszerekkel megpróbáljuk kiszűrni a fiúk és a lányok eltérő társadalmi háttérének hatását az eredményességre, és így tekintjük a nemek közötti különbségeket. Középfokon (illetve a gimnáziumokban, melyre adataink nagy része vonatkozik) az eredményességet öt változóval határozzuk meg: a nyelvvizsga léte, tanulmányi versenyen való részvétel, a tanulmányi átlagok és végül a felsőfokú továbbtanulási tervek és azok hossza. Felsőfokon a múltéhoz tartozó eredményességi mutatók (az érettségi eredmény és a felvételin hozott, illetve szerzett pontok) mellett vizsgáljuk a nyelvvizsgával való rendelkezést, a további (főiskola és egyetem utáni) felsőfokú továbbtanulási terveket, a doktori fokozat tervezését, a köztársasági ösztöndíjjal, publikációkkal, OTDK-dolgozattal való rendelkezést, a szakkollégiumi tagságot, a külföldi tanulmányutakat és a demonstrátori tevékenységet is. Adataink a partiumi régió közép- és felsőoktatására vonatkoznak, Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, valamint Románia és Ukrajna magyar tannyelvű oktatási intézményeiben folytak a lekérdezések; a minták elemszáma 940 és 1587 közötti volt.

Az eredmények szerint középfokon (illetve a gimnáziumokban) a lányok rosszabb háttérmutatóik ellenére eredményesebbek (több nyelvvizsga, jobb átlagok, merészebb továbbtanulási tervek, több tanulmányi versenyen való részvétel). Felsőfokon azonban meg kell különböztetni a képzés három szakaszát. Belépéskor – rosszabb háttérmutatóik ellenére – megvan a lányok előnye (többet tanulnak tovább, jobbak az érettségi eredményeik, több nyelvvizsgájuk van), a tanulmányok során azonban egyes mutatók szerint már a fiúk vannak előnyben, és végül az oktatás kimenetét (munkaerő-piaci érvényesülést) tekintve (ezt nem vizsgáljuk, de a szakirodalomból közismert) egyértelműen a fiúk előnye figyelhető meg. Az eredmények alapján a felsőfokú tanulmányok során a fiúk előnye azokban az akadémiai típusú mutatókban jelentkezik (OTDK, publikációk, szakkollégiumi tagság, doktori tervek), amelyek a tudományos karrierben elért sikereket vetítik előre. (A szakirodalom szerint a nők aránya a tudományos pályákon tradicionálisan alacsony.) A fiúk, ha már egyetemre, főiskolára mennek (és nem „vesznek el” a szakmunkás képzésben), akkor a Ph.D.-képzés és a kutatói pálya hangsúlyosabban szerepelhet terveikben. Ugyanakkor a fiúk nagyobb eredményessége az egyik mutatóban (OTDK) csak a jobb anyagi és kulturális háttérüknek tulajdonítható.